

První nálezy tesaříka *Calamobius filum* (Coleoptera: Cerambycidae) v Čechách

Václav Dongres¹ & Vlastimil Cihlář²

¹Toužimská 12, 323 34 Plzeň; e-mail: v.dongres@seznam.cz

²Ledecká 10, 320 00 Plzeň; e-mail: vlastimil.cihlar@seznam.cz

DONGRES V. & CIHLÁŘ V., 2010: První nálezy tesaříka *Calamobius filum* (Coleoptera: Cerambycidae) v Čechách (First findings of the longhorn beetle *Calamobius filum* (Coleoptera: Cerambycidae) in Bohemia). – Západočeské entomologické listy, 1: 59–61. Online: <http://www.zpcse.cz/entolisty/entolisty.html>, 8-10-2010.

Abstract. The first findings of the longhorn beetle *Calamobius filum* (Rossi, 1790) in Bohemia are reported. All findings are surprisingly situated in the western Bohemia although the species is spreading from the southeastern Europe to the Czech Republic. Finding circumstances and published data about an occurrence of this species in the Czech Republic are discussed.

Key words: *Calamobius filum*, Cerambycidae, Coleoptera, western Bohemia, Czech Republic

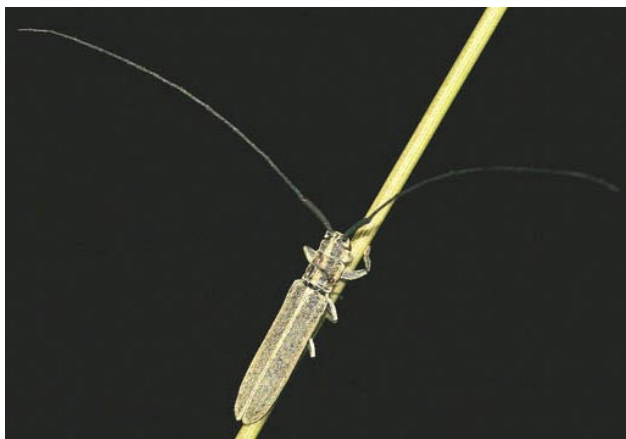
ÚVOD

Calamobius filum (Rossi, 1790) (Obr. 1) je jihoevropský druh tesaříka, který se v posledních desetiletích šíří do střední Evropy. V padesátých letech 20. století byl z území tehdejšího Československa uváděn pouze z nejteplejších míst Slovenska v dosahu dunajského úvalu (HEYROVSKÝ 1955). Výskyt na jižní Moravě byl poprvé zaznamenán v osmdesátých letech (ČECHOVSKÝ 1988). Později byl odtud ještě vícekrát dokumentován (např. BOČÁNEK 1990, CHYBÍK 1996, KONVIČKA 2005). Shrnutí tehdy známých nálezů z území České republiky a Slovenské republiky podal SLÁMA (1998). Aktuální publikace FOITA (2008) pak zmiňuje nálezy na střední Moravě (Haná) a česko-moravském po-

mezi (okolí Moravské Třebové) a předpokládá další šíření druhu až do Čech.

VÝSLEDKY

V rámci příležitostných průzkumů fauny brouků v širším okolí Plzně byl *Calamobius filum* zjištěn na třech lokalitách nedaleko Rokycan. První nálezy pocházejí z roku 2005, kdy byl tesařík nalezen smykem na lesostepním svahu mezi obcemi Kamenec u Radnic a Svata Barbora. Lokalita má charakter xerothermní lesostepi s náletem různých dřevin. Geologický podklad lokality tvoří proterozoické pararuly a břidlice, území má proto spíše acidofilní charakter. Ve vegetaci se hojně uplatňují druhy kyselějších stanovišť,

Obr. 1. Tesařík *Calamobius filum* z lokality Babina v Kameneci u Radnic (foto V. Cihlář).

Fig. 1. Longhorn beetle *Calamobius filum* from the locality Kamenec near Radnice (photo by V. Cihlář).

Obr. 2. Lesostepní svah na vrchu Babina u Kamenec u Radnic (foto V. Cihlář).

Fig. 2. Forest-steppe hillside on the Babina hill at the village Kamenec near Radnice (photo by V. Cihlář).

např. *Hieracium pilosella*, *Jasione montana*, *Rumex acetosella*. Lokalita je součástí EVL Kamenec (více zde: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1805>). Nedaleko této lokality se v katastru obce Kamenec u Radnic nachází i druhé známé naleziště – vrch Babina (Obr. 2), které má obdobný charakter jako prvně jmenované. Brouci zde byli sbíráni v květnu 2009, kdy byl pozorován masový výskyt při nočním smyku. Třetím známým nalezištěm u Rokycan je suchá louka u vojenských kasáren při silnici Rokycany – Štáhlavy, kde byl v červnu 2007 nalezen jediný exemplář při nočním smyku.

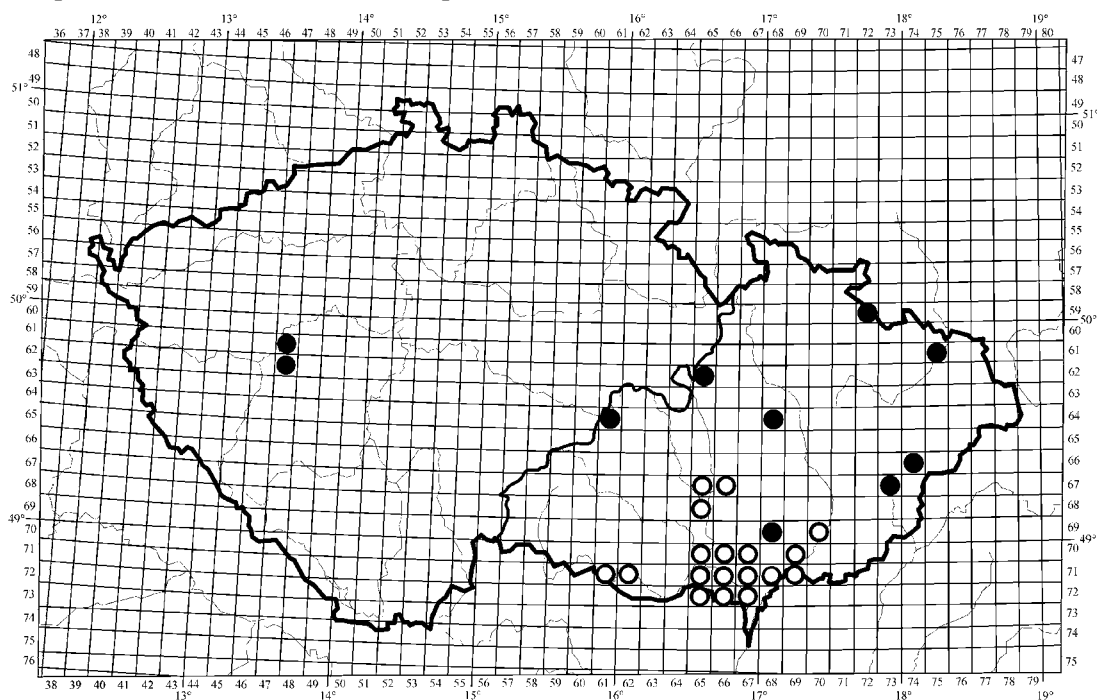
V textu jsou použité následující zkratky: coll. – sbírka, ex. – kus, lgt. – sbíral, det. – určil, env. – okolí, EVL – Evropsky významná lokalita Natura 2000. V závorce jsou za jmény lokalit uvedena čísla faunistických čtverců podle PRUNERA & MÍKY (1996).

Přehled nálezů: Bohemia occ., Kamenec u Radnic (6147), 22.VI.2005, 3 ex., Z. Doležal lgt. et det., coll. Západočeské muzeum v Plzni (in coll. Z. Doležal); 14.VI.2008, 4 ex., 21.VI.2009, 5 ex., vše V. Dongs lgt., det. et coll.; Kamenec u Radnic, vrch Babina (6147), 25.V.2009, více ex. (pozorován masový výskyt), V. Cihlár lgt., det. et coll.; Rokycany env. (6247), 7.VI.2007, 1 ex., V. Cihlár lgt., det. et coll.

DISKUSE

Tesařík *Calamobius filum* je velmi typickým příkladem živočišného druhu, který ať už vlivem periodického oteplování klimatu ve střední Evropě nebo

z jiného důvodu přirozeného zvětšování teritoria expanduje z jižní Evropy do středoevropského prostoru a zde pak postupuje z nízkých teplých poloh i do chladnějšího podhůří. Tento postup byl díky příslušnosti druhu ke sběratelsky atraktivní skupině tesaříkovitých brouků dlouhodobě velmi důsledně pozorován a je také dostatečně zdokumentován (ČECHOVSKÝ 1988, CHYBÍK 1996, SLÁMA 1998, KONVIČKA 2005, FOIT 2008). Podle SLÁMY (1998) imaga druhu vyhledávají teplé suché louky s vysokou trávou, kde za slunečního počasí sedají na travinách a páří se. Larva pak vyžírá vnitřní část stébel různých trav až ke kořenové části, kde se také po dokončení žíru na konci léta kuklí. Zřejmě také tato oligofágní vazba druhu na různé trávy, která snižuje potravní specializaci druhu, umožnila tomuto tesaříku snadné šíření, limitované snad jen určitými klimatickými nároky. Tyto ale pravděpodobně nejsou velmi vyhraněné, když jeho pronikání do podhorských poloh dokumentují už FOIT (2008) a KONVIČKA (2005). Podle ústní informace J. Krátkého (Hradec Králové) byl brouk v posledních několika letech sbírán v Čechách také na Chrudimsku a podle ústní informace P. Bezděčky (Jihlava) byl pozorován v okolí Dačic na Jindřichohradecku. Obě zmíněné oblasti přirozeně navazují na západomoravské lokality uvedené FOITEM (2008). Nálezy z roku 2005, uvedené v naší práci, jsou ale nejstarším záznamem druhu z Čech. Rozšíření na území České republiky je znázorněno na Obr. 3. Vysvětlení těchto překvapivých nálezů na lokalitách velmi vzdálených od česko-moravského

Obr. 3. Rozšíření tesaříka *Calamobius filum* na území České republiky: kroužky – nálezy do roku 1995 (SLÁMA 1998); černé tečky – nálezy v letech 2005–2009 (včetně FOIT 2008 a KONVIČKA 2005).

Fig. 3. Distribution of *Calamobius filum* in the Czech Republic: circles – findings till 1995 (SLÁMA 1998); black dots – findings between 2005–2009 (including FOIT 2008 and KONVIČKA 2005).

pomezí není jednoznačné. Snad by se mohlo jednat o skokový přenos brouka např. dopravou. Druhým možným vysvětlením je dlouhodobé přehlížení druhu v nižších a středních polohách celého prostoru mezi česko-moravským pomezím a západními Čechami, kterým by druh musel projít, pokud by jeho postup až do okolí Rokycan probíhal plynule od jihovýchodu resp. východu. Každopádně je přítomnost tohoto teplomilného tesaříka možno postupně očekávat i v dalších územích Čech, především v oblasti termofytika.

Poděkování. Autoři děkují Zdeňku Kletečkovi (Jihočeské muzeum České Budějovice) a Janu Hrbkovi (Praha) za cenné připomínky k rukopisu práce.

LITERATURA

- BOČÁNEK J. 1990: Další nález tesaříka *Calamobius filum* (Rossi, 1790) na jihovýchodní Moravě. – Zprávy Československé společnosti entomologické, 26: 147.
- ČECHOVSKÝ P. 1988: Dva nové druhy brouků pro území Moravy. – Zprávy Československé společnosti entomologické, 24: 25–26.
- FOIT J. 2008: Zajímavý nález tesaříka *Calamobius filum* (Coleoptera-Cerambycidae) na pomezí Moravy a Čech. (An interesting record of *Calamobius filum* (Coleoptera-Cerambycidae) near the boundary of Moravia and Bohemia.). – Klapalekiana, 44 (Supplementum): 127–128.
- HEYROVSKÝ L. 1955: Tesaříkovití (Cerambycidae). Fauna ČSR, svazek 5. – ČSAV, Praha, 347 pp.
- CHYBÍK J. 1996: Tesařík *Calamobius filum* na jižní Moravě. – Veronica, 2: 47.
- KONVIČKA O. 2005: Tesaříci (Coleoptera: Cerambycidae) Valašska: implikace poznatků v ochraně přírody. – Časopis Slezského Muzea Opava (A), 54: 141–159.
- PRUNER L. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. (List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system). – Klapalekiana, 32 (Supplementum): 1–175.
- SLÁMA M. 1998: Tesaříkovití (Cerambycidae) České republiky a Slovenské republiky. – Vlastním nákladem, Krhanice, 383 pp.